

CONSIDERAȚII PRIVIND PLANIFICAREA OPERAȚIILOR AERIENE

CONSIDERATIONS CONCERNING THE PLANNING OF AIR OPERATIONS

Lt.col.instr.av.drd. Cătălin CHIRIAC*

Structura organizatorică a Forțelor Aeriene și gama multiplă de misiuni, care pot fi executate cu forțele și cu mijloacele avute la dispoziție, impun ca planificarea operațiilor aeriene să se desfășoare sub forma unui proces complex, orientat spre îndeplinirea obiectivelor stabilite. Specificitatea domeniului aerian impune ca personalul implicat în planificarea operațiilor aeriene să fie în măsură să realizeze procesul în sine, ținând cont de particularitățile genurilor de armă.

Procesul de planificare a operațiilor aeriene trebuie să fie compatibil cu procesul desfășurat la nivel întrunit și suficient de flexibil pentru a fi adaptat la nivelul marilor unități din Forțele Aeriene.

The structure of the Air Forces and the range of missions that can be conducted with the forces and means at hand demand that the planning of air operations be undertaken as a complex process oriented towards the fulfillment of the established objectives. The specificity of the air field requires that the personnel involved in air operations should plan the process by taking into account the particularities of each branch.

Operational planning process should be consistent with the joint level process and flexible enough to be adapted at the level of the Air Forces units.

Cuvinte-cheie: forțe aeriene; operație aeriană; planificare; proces planificare.

Keywords: air forces; air operation; planning; planning process.

Necesitatea controlării și dominării mediului aflat deasupra zonei de desfășurare a acțiunilor militare a impus ca Forțele Aeriene, luând în considerare aviația ca principal gen de armă, să fie considerate permanent necesare și prezente. Flexibilitatea și adaptabilitatea mijloacelor aeriene, precum și capacitatea acestora de a executa misiuni de nivel tactic, dar cu implicații de nivel operațional și strategic, constituie argumente care cu greu pot fi combătute.

Forțele Aeriene, ca parte componentă a structurii de forțe a Armatei României, reprezintă categoria de forțe „care acționează în și din spațiul aerian și integrează acțiunile desfășurate în acest spațiu de către celelalte categorii de forțe ale armatei”¹. Misiunea Forțelor Aeriene o constituie „apărarea spațiului aerian național cu mijloace aer-aer și sol-aer, sprijinul celorlalte categorii de forțe și al autorităților locale, în situații de urgență”².

Pentru îndeplinirea misiunii asumate, Forțele Aeriene sunt sprijinite de către structurile specifice din cadrul celeilalte categorii de forțe ale armatei sau de comandamente de sprijin.

Misiunea Forțelor Aeriene poate fi transpusă în practică printr-o gamă variată de operații și de acțiuni, executate de către structurile de aviație, rachete sol-aer și de cercetare și supraveghere aeriană. La modul general, operația aeriană reprezintă ansamblul de acțiuni desfășurate „într-un spațiu aerian delimitat și într-o anumită perioadă de timp, după o concepție și un plan unic, pentru îndeplinirea unor obiective strategice, operative și tactice”³. Misiunile primite și modul în care Forțele Aeriene sunt organizate, înzestrate, instruite și echipate determină tipurile de operații care pot fi executate. Acestea⁴ sunt:

- operațiile aeriene împotriva forțelor aeriene ale inamicului;
- operațiile aeriene cu efecte strategice;
- operațiile aeriene împotriva forțelor de suprafață ale inamicului, respectiv împotriva forțelor terestre și forțelor navale ale acestuia;
- operațiile aeriene de sprijin.

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
e-mail: catalin_chi@yahoo.com

Planificarea operațiilor, ca funcție a conducerii militare, este definită ca reprezentând un „complex de activități desfășurate de comandanți și statele lor majore, la toate nivelurile conducerii militare, în vederea pregătirii și execuției campaniilor și operațiilor militare”⁵. Particularizând, planificarea operațiilor aeriene poate fi definită ca reprezentând activitatea desfășurată de către comandanții structurilor din Forțele Aeriene și de statele lor majore sau de grupurile de planificare, în vederea pregătirii, execuției și evaluării operațiilor aeriene specifice. Premisa fundamentală a planificării unei operații aeriene o constituie, de cele mai multe ori, contracararea unei amenințări aeriene, fie generată de o forță oponentă, fie provenind din alte surse.

Din punctul de vedere al categoriilor și al tipurilor de planificare, planificarea operațiilor aeriene vizează:

- atât aspectele, care sunt particulare pentru *planificarea din timp sau de răspuns la crize*⁶, cât și activitățile specifice de *planificare a operațiilor curente*⁷;

- toate cele trei tipuri de planificare – succesivă, paralelă, în colaborare –, în funcție de abordarea eșalonului superior.

Organizarea Forțelor Aeriene și gama multiplă de misiuni, care pot fi executate cu forțele și cu mijloacele avute la dispoziție, necesită ca planificarea operațiilor aeriene să se desfășoare sub forma unui proces complex, care să țină cont de caracteristicile și de modul de întrebuițare a genurilor de arme. În plus, procesul de planificare a operațiilor aeriene trebuie să fie compatibil cu procesul desfășurat la nivelul întrunit și suficient de flexibil pentru a fi adaptat la nivelul marilor unități din Forțele Aeriene.

Complexitatea planificării operațiilor aeriene este determinată de următoarele realități fundamentale:

- planificarea operațiilor aeriene trebuie să vizeze în primul rând *câștigarea unui grad de control dorit asupra spațiului aerian*, încă de la începutul campaniei, și îndeplinirea obiectivelor proprii și apoi asigurarea sprijinului celorlalte categorii de forțe. Pentru acest deziderat, este necesar ca planificatorii să ia în considerare și forțele, și mijloacele care acționează în sau din spațiul aerian, aparținând celorlalte categorii de forțe;

- procesul de planificare trebuie să asigure elaborarea, la timp și în volum complet, a produselor

specifice, astfel încât, pe de o parte, să poată fi aplicate la nivelul structurilor din forțele aeriene, iar pe de altă parte, să poată fi înțelese și aplicate la nivelul celorlalte categorii de forțe (produsele care reglementează controlul spațiului aerian);

- planificarea operațiilor curente impune existența unui sistem de comandă și control care să integreze acțiunile celor trei genuri de arme și să asigure interoperabilitatea cu structurile de forțe aeriene aliate;

- planificarea misiunilor pentru structurile de aviație trebuie să se facă ținând cont de faptul că „aviația trebuie să acționeze ofensiv, cu inițiativă, în toate situațiile, indiferent de caracterul defensiv sau ofensiv al operației”⁸;

- indiferent de natura operației, resursa de aviație este limitată, ea neputând acoperi toate solicitările celorlalte categorii de forțe. Este important ca planificatorii să asigure echilibrul necesar dintre forțele avute la dispoziție, solicitările și obiectivele de îndeplinit.

Planificarea la nivelul Forțelor Aeriene nu a fost întotdeauna înțeleasă ca fiind una dintre funcțiile conducerii militare și prin urmare, să fie pusă în practică. Astfel, există idei și concepte, potrivit cărora planificarea ar trebui realizată doar la nivelul structurii care conduce forțele și mijloacele participante la operație, respectiv la nivelul Componentei Operaționale Aeriene. Dacă structurile de rachete sol-aer și cele de cercetare și supraveghere aeriană privesc procesul de planificare ca pe ceva firesc, în rândul structurilor de aviație există încă reticențe referitoare la acest aspect. Posibil ca aceste reticențe să fi fost favorizate de următoarele:

1. *Prevederile doctrinei*. Doctrina pentru operații a Forțelor Aeriene prezintă principiile care asigură folosirea, cu eficiență maximă, a puterii aeriene: controlul centralizat, execuția descentralizată și corelarea strategiei cu misiunile. Analizând primele două principii, controlul centralizat⁹ și execuția descentralizată¹⁰, se poate trage concluzia că planificarea unei operații aeriene se realizează doar la nivelul unei singure structuri, care are ca misiune planificarea și conducerea acesteia, în acest caz Componenta Operațională Aeriană. Conform acestei abordări, celelalte structuri participante, îndeosebi structurile de aviație, au doar rolul de a participa la operație și de a pregăti misiunile specifice;

2. *Existența și utilizarea Sistemului de comandă și control aerian*¹¹, care are ca rol realizarea

procesului de comandă și control al operațiilor aeriene și care asigură, printre altele, planificarea operațiilor aeriene, darea și primirea ordinelor de misiune aeriană, comanda și controlul întrebuințării aviației, artileriei și rachetelor sol-aer, distribuirea și exploatarea imaginii unice recunoscute a situației aeriene etc.¹²;

3. *Existența Centrului de operații aeriene*, cu rolul de a realiza planificarea curentă, monitorizarea și coordonarea operațiilor aeriene în curs de desfășurare, în teatrul de operații¹³;

4. *Existența și utilizarea Ordinului de misiune aeriană*¹⁴. ATO conține sarcinile detaliate pentru toate misiunile aeriene planificate în avans, care se vor desfășura în cadrul unei zone de operații întrunite, într-un anumit interval de timp¹⁵.

5. *Desele schimbări*, intervenite în structura și în modul de organizare a unităților de aviație.

Această abordare, prin care planificarea operațiilor este responsabilitatea Componentei Operaționale Aeriene și, eventual, a unităților de rachete sol-aer și de cercetare și supraveghere aeriană, este greșită și neproductivă, din următoarele cauze, care nu pot fi considerate exclusive:

- una dintre axiomele războiului prevede ca centrele de operații și sistemele de comandă și control să figureze între țintele de mare valoare, care trebuie neutralizate sau distruse. În cele mai pesimiste situații, acest lucru impune ca structurile de aviație să poată desfășura în continuare acțiuni specifice. Pentru ca acest lucru să fie realizabil, este nevoie ca, la nivelul structurilor, să se cunoască obiectivele și concepția operației, intenția comandantului eșalonului superior, propriile obiective și misiuni/sarcini. Dar acest lucru este posibil numai în urma parcurgerii unui proces de planificare;

- organizarea structurilor de aviație este realizată astfel încât să fie asigurate condițiile pentru îndeplinirea misiunilor stabilite. Acest lucru implică existența unor structuri logistice, de protecție a forței sau de comunicații, care să poată asigura activitatea specifică unei baze aeriene. Prezența lor implică faptul că ele trebuie conduse și controlate, adică trebuie să li se stabilească misiuni și sarcini;

- dislocarea unor structuri de aviație, de pe un aerodrom pe altul, constituie un element important, atât pentru structura în sine, cât și pentru eșalonul superior. Orice dislocare necesită realizarea de recunoașteri, executarea manevrelor

propriu-zise, asigurarea sprijinului logistic în noua locație, pregătirea acestuia pentru executarea de noi misiuni etc. Acest lucru presupune munca în echipă a structurilor statului major și a structurii care se dislocă, și o coordonare amănunțită cu responsabilii din noua locație. În plus, este nevoie de un plan al dislocării, în care să fie trecute toate detaliile activităților. Cu alte cuvinte, este nevoie de planificarea acesteia.

- prin Ordinul de misiune aeriană, se transmit, clar și precis, misiunile structurilor de aviație și nu numai, pentru o anumită perioadă de timp, de regulă de 24 de ore. Dar primirea ordinului nu presupune implicit că misiunea este pregătită sau că timpul avut la dispoziție este suficient pentru pregătirea ei. Planificarea asigură cunoașterea misiunii eșalonului superior și a intenției comandantului acesteia, astfel încât elimină orice elemente de surpriză care ar surveni la primirea unui ATO.

Ținând cont de specificul Forțelor Aeriene, de particularitățile genurilor de arme, de modul de transmitere a misiunilor către structurile de forțe, *planificarea operațiilor aeriene se desfășoară la nivelul tuturor unităților și marilor unități de aviație, rachete sol-aer și de cercetare și supraveghere aeriană*, ținând cont de următoarele caracteristici:

- la nivelul Forțelor Aeriene, planificarea și conducerea operației se realizează de Componenta Operațională Aeriană/COA, prin intermediul unui grup de planificare, și este astfel organizată încât să „opereze ca o entitate de comandă și control pe deplin integrată, care asigură îndeplinirea, în totalitate, a responsabilităților ADC^{16,17}. La nivelul acesteia, se urmărește etapizarea operației, elaborarea concepției și a planului operației aeriene, stabilirea misiunilor și a obiectivelor marilor unități și unităților de aviație, rachete sol-aer și de cercetare și supraveghere aeriană, elaborarea ordinului care asigură punerea în aplicare a planului. Din motive care țin de particularitățile structurilor participante, la nivelul COA se elaborează OPORD¹⁸, pentru toate structurile, și AOD¹⁹, doar pentru Centrul de operații aeriene;

- la nivelul marilor unități, planificarea operațiilor se desfășoară prin convocarea grupurilor de planificare (GPOT²⁰) și presupune transpunerea în detaliu a sarcinilor și a misiunilor stabilite la nivelul COA;

- grupurile de planificare sunt constituite în conformitate cu recomandările *Manualului de planificare a operațiilor* și în conformitate cu

precizările șefului Forțelor Aeriene. Componenta grupurilor și amplexarea activității acestora depind de nivelul unității și de specificul acesteia.

La modul general, procesul de planificare a unei operații aeriene cuprinde următoarele etape: inițierea procesului de planificare; elaborarea concepției operației; elaborarea planului operației și a planului de control al spațiului aerian; reanalizarea planului operației; punerea în aplicare/executarea directivei strategice și elaborarea concepției privind tranziția către starea de pace²¹. Fiecare etapă generică este caracterizată de un produs, care este apoi utilizat, pe parcursul procesului, atât de structura proprie, cât și de structurile subordonate.

Logica procesului de planificare a operațiilor aeriene trebuie să fie înțeleasă și de către celelalte structuri care solicită sprijin, din motive evidente de compatibilitate a acțiunilor, a limbajului, a solicitărilor etc.

Procesul de planificare a operației aeriene, de la nivelul COA și al unităților subordonate, trebuie să aibă caracteristicile procesului desfășurat la nivel tactic, deoarece planificarea operațiilor la nivel tactic este în „responsabilitatea șefilor categoriilor de forțe/comandanților comandamentelor operaționale, precum și a comandanților de mari unități și unități din structura de forțe”²². Având în vedere recomandările de principiu ale *Manualului de planificare a operațiilor*, pentru pregătirea, execuția și evaluarea operațiilor aeriene, poate fi luat în considerare următorul proces de planificare, desfășurat pe parcursul a șase faze, corelate cu fazele procesului desfășurat la nivelul operațional²³:

Faza 1. Cunoașterea situației inițiale a unei crize potențiale/actuale;

Faza 2. Aprecierea, la nivel tactic, a mediului de luptă;

Faza 3. Estimarea la nivel tactic:

3a. Analiza misiunii;

3b. Elaborarea cursurilor de acțiune.

Faza 4. Elaborarea planului de nivel tactic:

4a. Elaborarea concepției;

4b. Elaborarea planului/ordinului de operații.

Faza 5. Execuția;

Faza 6. Tranziția.

Caracteristic pentru procesul de planificare prezentat este faptul că el trebuie să fie specific fiecărei unități participante la operație. Niciodată procesul de planificare de la nivelul structurilor

participante nu va avea aceeași consistență și complexitate cu cel desfășurat la nivelul COA.

Fiecare comandant de structură își definește și își realizează propriul proces, ținând cont în primul rând de prevederile existente la nivelul categoriei de forțe și apoi de caracteristicile structurii sale.

Concluzii

Planificarea operațiilor Forțelor Aeriene se desfășoară la nivelul tuturor structurilor participante la operație sub forma unui proces complex, sincronizat cu nivelul operațional și strategic, desfășurat în etape relativ similare. Complexitatea procesului rezultă din necesitatea realizării planificării acțiunilor tuturor genurilor de armă specifice Forțelor Aeriene și din înglobarea acțiunilor forțelor și a mijloacelor care acționează în spațiul aerian din cadrul celorlalte componente.

Adoptarea de către fiecare gen de armă din cadrul Forțelor Aeriene a unui proces de planificare, care să fie caracteristic structurii și orientat spre îndeplinirea obiectivelor stabilite, reprezintă o provocare majoră, atât pentru comandanți, cât și pentru personalul statelor majore sau al grupurilor de planificare.

NOTE:

1 *** *Doctrina Forțelor Aeriene*, Statul Major al Forțelor Aeriene, București, 2000, p. 17.

2 <http://www.roaf.ro>, accesat la 07.02.2018.

3 *** *Doctrina pentru operații a Forțelor Aeriene*, Statul Major al Forțelor Aeriene, București, 2017, p. 15.

4 *** *Ibidem*, p. 17.

5 *** *Doctrina planificării operațiilor în Armata României*, Statul Major General, București, 2013, p. 9.

6 *** *Ibidem*, p. 16.

7 *** *FA-2, Manualul pentru organizarea de stat major și operații în Forțele Aeriene*, București, 2009, p. 62.

8 Vasile Bucinschi, *Planificarea acțiunilor și conducerea Componentei Aeriene în cadrul operațiilor întrunite*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2007, p. 8.

9 *Controlul centralizat* implică stabilirea unui singur comandant cu responsabilitatea și de autoritatea de a planifica, de a coordona și de a conduce în luptă capacitățile forțelor aeriene aparținând componentelor grupării de forțe întrunite, *Doctrina pentru operații a Forțelor Aeriene*, București, 2016, p. 21.

10 Execuția descentralizată reprezintă delegarea autorității de a stabili detaliile de execuție, către comandanții din subordine, care au posibilitatea de a lua decizii la fața locului, valorificând orice oportunitate apărută ca urmare a frecvențelor modificări ale situației de pe câmpul de luptă, *Doctrina pentru operații a Forțelor Aeriene*, București, 2016, p. 22.

- 11 *Air Command and Control System/ACCS.*
- 12 *** *Doctrina pentru operații a Forțelor Aeriene*, Statul Major al Forțelor Aeriene, București, 2017, p. 55.
- 13 *Ibidem*, p. 55.
- 14 *Air Tasking Order / ATO.*
- 15 *AJP - 3.3, Allied Joint Doctrine for Air and Space Operations*, Edition B, Version 1, 2016, NATO Standardization Office, p. 2-6, <http://nso.nato.int/nso/nsdd/listpromulg.html>
- 16 *ADC – Air Defence Commander / Comandantul apărării aeriene.*
- 17 *** *Doctrina pentru operații a Forțelor Aeriene*, Statul Major al Forțelor Aeriene, București, 2017, p. 53.
- 18 *OPORD – Operation Order / Ordin de operații.*
- 19 *AOD – Air Operation Directive / Directiva pentru operații aeriene.*
- 20 *GPOT – Grup de planificare a operațiilor la nivel tactic.*
- 21 *** *Doctrina pentru operații a Forțelor Aeriene*, Statul Major al Forțelor Aeriene, București, 2017, p. 78.
- 22 *** *Manualul de planificare a operațiilor*, Statul Major General, București, 2016, p. 14.
- 23 *** *Manualul de planificare a operațiilor*, Statul Major General, București, pp. 87, 156.

BIBLIOGRAFIE

- *** *AJP - 3.3, Allied Joint Doctrine for Air and Space Operations*, Edition B, Version 1, 2016, NATO Standardization Office.
- *** *Doctrina planificării operațiilor în Armata României*, Statul Major General, București, 2013.
- *** *Doctrina Forțelor Aeriene*, Statul Major al Forțelor Aeriene, București, 2000.
- *** *Doctrina pentru Operații a Forțelor Aeriene*, Statul Major al Forțelor Aeriene, București, 2017.
- *** *Manualul de planificare a operațiilor*, Statul Major General, București, 2016.
- *** *Manualul pentru organizarea de stat major și operații în Forțele Aeriene*, Statul Major al Forțelor Aeriene, București, 2009.
- Bucinschi Vasile, *Planificarea acțiunilor și conducerea Componentei Aeriene în cadrul operațiilor întrunite*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2007.
<http://www.roaf.ro>